

Memoires

1993-A

**Willem
Oltmans**

PAPIEREN TIJGER

INHOUD

Inleiding	7
Amsterdam	11
Madrid	26
Amsterdam	37
Boston	116
Amsterdam	148
Bijlagen	227
Register	425

De mateloze Oltmans

Willem Oltmans was bovenal een provocateur. Een ruzieschopper. Daar genoot hij intens van. Mensen ontregelen, mensen beledigen, mensen het bloed onder de nagels halen. Dat was een levenshouding. Goed opgevoed, maar qua karakter zeer losbandig. Ik ben benieuwd hoe hij zich op *social media* zou hebben gemanifesteerd. Hij zou zeker op Twitter zitten en een eigen Facebookpagina hebben met foto's van zijn ontmoetingen met bekende wereldleiders. En over zijn jeugd en zijn haat-liefdeverhouding met het koninklijk huis.

Willem was ook een charmeur. Mijn God wat kon hij *pleasen* en je laten blozen. Liefst in gezelschap. In alles was hij extreem en mateloos. Een doorsnee mens schrijft geen memoires, een bekende Nederlander doet dat misschien. Maar Oltmans weet weer eens geen maat te houden en schrijft zijn memoires in maar liefst 76 delen. Vermakelijke lectuur, zeker, maar krankzinnig gedetailleerd. Daardoor geen focus en dus beperkte invloed. Zonde, want zijn bronnen waren vaak top, letterlijk uit de hoogste (hof)kringen. De teller staat pas op 57 delen. Achttien jaar na zijn dood. Oltmans stierf in hetzelfde jaar als mijn vader en Prins Bernhard, 2004.

Ik had een haat-liefdeverhouding met Oltmans. Ik leerde hem begin jaren negentig kennen. We zaten naast elkaar tijdens een lezing in Leiden over macht en media. We raakten aan de praat en ik was er snel van overtuigd dat de Nederlandse overheid Oltmans onrecht had aangedaan. Vrij snel daarna bestookte hij mij met briefjes, kattenbelletjes en krantenknipsels. Soms heel lief, maar heel vaak ook lelijk, heel lelijk. En altijd met de nodige spelfouten. Het werden er vele honderden. Mijn archief-Oltmans is zeker een meter breed en ligt keurig in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag. Te wachten op de biograaf.

Over de methode-Oltmans zijn goede boeken geschreven. Zijn trouwe advocate Ellen Pasman schreef in het zeer persoonlijke *Oud zeer* (2002) al het leed van haar af. Vijf jaar hield zij het als zijn advocate vol, met een lach en een traan. Uiteindelijk moest zij ook haar verlies nemen en de oude man aan zijn lot overlaten. De journalist/psycholoog Edwin Oden schreef in 2010 een indringende zedenschets van het fenomeen-Oltmans *De man van 8 mil-*

■ *joen*. Uit zijn gesprekken met vele Oltmans-kenners komt eenzelfde beeld naar voren; hij was een complotdenker, je was voor of tegen hem, grijstinten kende hij niet. Tegenwoordig zouden wij zeggen: hij denkt in nulletjes en eentjes.

Bij wie Oltmans ook een hoge gunfactor had, was Hans van Mierlo. D66-oprichter en minister van Buitenlandse Zaken van 1994 tot 1998. Een cruciale periode in het proces dat Oltmans tegen de Staat voerde. Tegen het einde van zijn ministerschap, op zondagavond 5 juli 1998, belde hij mij thuis op. Ik was toen – naast mijn hoofdredacteurschap van *de Volkskrant* – ook voorzitter van het Genootschap van Hoofdredacteuren. De minister – en met hem premier Wim Kok – vonden dat het geschil met Oltmans moest worden opgelost. Of ik wilde helpen namens de journalistieke wereld. De zaak was inmiddels behoorlijk uit de hand gelopen. Prinses Margriet was gedaagd, maar ook prins Bernhard stond op de rol van de rechtbank om te getuigen. Koningin Beatrix vond het wel welletjes.

Tom Poes verzin een list

Van Mierlo's persoonlijke en moedige interventie – hij bood 1,1 miljoen gulden – werd door Oltmans hooghartig afgewezen. Zo'n fooi als pleister op de wonden voor 44 jaar treiteren vond hij schandalig. Uiteindelijk bracht deze ministeriële *move* wel versneling in het vastgelopen dossier. Het lukte de opvolger van Van Mierlo, Jozias van Aartsen, met een hoger bod te komen na een bindend advies van een onafhankelijke commissie. En zo kreeg Oltmans zijn genoegdoening. Hij heeft van die acht miljoen gulden niet lang kunnen genieten. Vijf jaar later overleed hij.

Laat ik niet vergeten Hans Verploeg te noemen, de legendarische algemeen-secretaris van de Journalisten Vakbond NVJ, die vanuit zijn professie en verdediger van het vrije woord zich vele, vele jaren heeft ingespannen om het onrecht Oltmans aan gedaan aan de kaak te stellen. En met succes. Zo zijn er velen – ik denk aan landdrosht Han Lammers en PvdA-politicus Ad Melkert – die met Oltmans hebben gestreden tegen de Staat.

Al die jaren later schuurt het nog wel. Na de overwinning werd Willem Oltmans door velen gezien als de kampioen van de persvrijheid; ook door mij. Verploeg en ik plaatsten zelfs een advertentie in *de Volkskrant* om daar kond van te doen. Arie Kuiper wees ons er in een ingezonden brief fijntjes op dat diezelfde Oltmans zich vaak positief uitliet over foute regimes waar persvrijheid niet eens bestond. Voorbeelden? Zuid-Afrika van De Klerk, Suriname van Bouterse en meer terug in de tijd het Rusland van Stalin. Hoe kan dat?

Adriaan van Dis noemt Willem Oltmans een acteur: een grappige man die de stijve wereld van de politiek opfleurde met zijn wonderlijke intriges. Daarom, aldus Van Dis, kwam hij overal mee weg. Zelfs met acht miljoen. Hij vond dat een krankzinnig bedrag, dat Oltmans als middelmatig (want vooringenomen) journalist nooit had kunnen verdienen.

Eerder heb ik geschreven dat het een kwestie is van gelijk hebben en gelijk krijgen. Oltmans was ervan overtuigd dat hij zijn zaak alleen kon winnen door maximale publiciteit te zoeken, op het irritante af. Uiteindelijk kreeg hij enkele invloedrijke poortwachters mee. Ook zij vonden dat dit majeure onrecht ongedaan moest worden gemaakt en dat de overheid haar ongelijk moest bekenen.

En zo is het gebeurd.

Pieter Broertjes

Hoofdredacteur *de Volkskrant* (1995 - 2010)

Burgemeester van Hilversum (2011)

1 januari 1993

11:45 uur, trein Vught-Amsterdam

Ze lieten me gelukkig gaan zonder protesten. Ik was om 09:15 uur beneden om te lezen. De beide Pekinezen lagen dermate onsmakelijk te likken dat ik me niet kon concentreren van ergernis. Toon verscheen eveneens en wilde praten. In zoverre was dit interessant omdat hij uitlegde wat een organisatieadviseur, wat Casper van de Wall Bake, Frank Heckman en Tage Domela Nieuwenhuis eigenlijk zijn, precies doet. Ook kwam Gerrit Jeelof andermaal ter sprake, die het tot vice-president van Philips bracht en mij in de jaren tachtig buitengewoon onbehoorlijk heeft behandeld bij het leggen van contacten in Moskou. „Je moet begrijpen dat Jeelof zich bij Philips naar boven heeft gelikt. Eenmaal aan de top is hij omringd door slijmjurken, van wie hij verwacht dat die hetzelfde doen. Timmer was ook zo iemand. Hij spande de kroon in het zich inlikken bij Frits Philips. Eigenlijk zegt niemand in zo'n bedrijf elkaar ooit de waarheid. Alleen Otten zei wat hij dacht. Hij was met een Philips getrouwd. Hij eiste oprechtheid van zijn medewerkers.” Iemand als Casper van den Wall Bake wordt ingehuurd om als buitenstaander de waarheid over de gang van zaken in een bedrijf op tafel te kunnen leggen. Jezus, drie van mijn beste vrienden maken 2.000 gulden per dag – of iets dergelijks, ik spreek hier nooit met hen over – om de waarheid op tafel te leggen, die kontlikkers aan de top van een bedrijf onthouden in eigen belang. En wie weet zijn er de nodige organisatieadviseurs die voor een of twee jaar voor een zacht prijsje worden ingehuurd, die gedoseerd de waarheid overdragen om nog wat meer uren, dagen, maanden of jaren te kunnen meedraaien dan waarschijnlijk nodig is.

Historicus A. Lexmond, politiek commentator in *Nieuws van de Dag*, noemde *Vogelvrij* in een artikel waarin hij stelt dat Bernhard een zegen voor Nederland is geweest.¹ Opmerkelijk, want ik ben immers taboe voor het *Telegraaf*-concern. Ik moet zeggen dat zijn mening over Bernhard, Claus, Luns, Beijen of

1 *Nieuws van de Dag*, 28 november 1992.

Van Boetzelaer, die de prins al in 1946 voor zijn commerciële activiteiten schijnt te hebben gewaarschuwd, deels met mijn visie overeenkomen. Ik schreef hem een briefkaartje. Hij sprak ook over een boekje van Kikkert, *De wereld volgens Luns*, wat ik niet kende maar ook niet zal gaan lezen.²

Sommige hoogleraren geschiedenis en maatschappijleer schijnen zich zorgen te maken over het korte termijn nuttigheidsdenken van het onderwijsbeleid.³ Huidige generaties schoolverlaters weten vrijwel niets meer over de geschiedenis of de grondslagen van onze cultuur. Kinderen leren geen geschiedenis, maar een soort ad hoc mengeling van politicologische en juridische onderwerpen, overgoten met een culturele saus. Waar de auteur, hoogleraar Nederlandse geschiedenis Hans Blom, niet over spreekt, is dat dit volgens mij het gevolg is van de Amerikanisering van de cultuur die de rest van de wereld in haar „staccatocultuur” lijkt mee te slepen.

Glenn Garvin schrijft in *The New York Times* over het boek *Inside the CIA*, wat hij als vervolg ziet op *The Invisible Government* van David Wise en Thomas Ross, dat in 1964 verscheen en wat mijn mening over de VS permanent heeft gewijzigd.⁴ De toenmalige directeur van de CIA, John McCone belde in 1964 de uitgever Bennett Cerf, en zei dat het een minder acceptabele gedachte was dat er boeken werden gepubliceerd die handelden over wat er zich in de keukens van de geheime diensten afspeelde, dus hoe dacht hij erover wanneer de CIA alle gedrukte exemplaren van het boek maar meteen opkocht? „Of course,” was de reactie van Cerf, „that is an excellent idea. After that we have a second printing, and a third and so forth.” Sedertdien zijn er tientallen boeken over de CIA verschenen, zoals nu *Inside the CIA*.⁵

Delgado belde. Ik wil zaterdag naar hem toe, desnoods via Frankfurt. Eens kijken of ik dat voor elkaar kan krijgen.

2 januari 1993

Amsterdam

Ben naar Adonis geweest en liep tegen de zwarte Amerikaan Terry Simon, uit Rockford, Illinois aan. Hield hem eerst voor een Surinamer, in een leren jack, maar ontdekte al gauw, dat hij weer zo’n echt *made in USA* superlijf had. Omdat hij een andere jongen aan het neuken was, ben ik naar Argos gegaan,

2 J.G. Kikkert, *De wereld volgens Luns*, Het Spectrum, Utrecht, 1992.

3 *NRC Handelsblad*, 14 december 1992.

4 *The New York Times*, 31 december 1992.

5 Ronald Kessler, *Inside the CIA*, Pocket Books, New York, 1992.

waar ik werd gepijpt, zoals dit hier wordt genoemd (geef de voorkeur aan *blow job*) en keerde terug naar Adonis, waar Terry zich nog vrolijk in het strijdgewoel bevond. Uiteindelijk kreeg ik hem om 01:30 uur mee naar huis. Hij bleef moeilijk te benaderen. Hij hield zijn wollen broek, sokken en trui aan en snurkte als de hel. Ik deed geen oog dicht. Eigenlijk schrok ik, toen ik Terry vanmorgen bij daglicht pas echt zag. Hij had donkere vlekken op zijn gezicht en ik dacht onmiddellijk aan AIDS. Hij nam vier rode capsules in vanmorgen en zei dat het tegen migraine was. Er is niets gebeurd, maar ik wil niet meer bij hem in de buurt zijn. Ik kan het risico niet nemen. Eduard, die gisteren was thuisgekomen, wandelde binnen en was zo vriendelijk hem naar lijn 10 te escorteren, om naar zijn hotel te gaan.

Koningin Beatrix heeft Hans van den Broek natuurlijk op „de meest eervolle wijze” ontslag verleend. Madame weet exact wat er onder zijn neus door diplomaten en Klaas de Jonge in Pretoria werd uitgevreten, maar hij zal nu zeker in de hoogste manche pensioenregeling vallen, voor den lande bewezen diensten. Tezelfdertijd heeft Beatrix op Huis ten Bosch Peter Kooijmans beëdigd als minister van Buitenlandse Zaken. De bedriegerij kent geen grenzen, net als aan de top van Philips. Wie weet worden er nog eens organisatieadviseurs ingehuurd om de kontlikerij in de Haagse top schoon te vegeen. Ze mogen wat mij betreft op Huis ten Bosch beginnen.

John van Haagen belde en we spraken hierover. „Lubbers en Kok zijn struikrovers, Willem. Het CDA heeft de PvdA in het kabinet gelokt om die partij verder te kunnen afbreken. Een meegaan met het CDA zou de leegloop van de PvdA alleen maar bevorderen. Hans van Mierlo, die moeilijk ertoe te krijgen is toe te geven aan het CDA, is opzettelijk buiten de regering gehouden. Van Mierlo zou immers teveel hebben dwars gelegen. Kok is een uitstekende rekenaar en minister van Financiën, maar hij heeft het imago van de PvdA permanent verpest. Geen enkele journalist durft dit verraad van Kok aan de kaak te stellen. Ik praat er maar met niemand over, want dit is een taboe.”

3 januari 1993

Ben lekker aan het werk. Loopt prima. Het is zonnig, maar ijskoud. Heerlijk gefietst, twee ski-jacks over elkaar heen. Ik trok de telefoon eruit en luister naar *Salomé* van Richard Strauss

4 januari 1993

Ik kreeg een lieve brief van mevrouw Hornkamp, die jarenlang mijn huis op Amerbos liefdevol verzorgde. Ze is verhuisd naar een aanleunwoning en vraagt of ik een keer kom kijken.

Schreef Froger dat mijn spullen in maart uit Zuid-Afrika hier zullen zijn en hem laten weten dat hij niet moest denken dat het hiermee klaar is.

Heb opnieuw Jos Slats vragen voorgekauwd en voorgesteld dat hij met generaal Rademaker gaat spreken. Hij zal wel denken, die man houdt nooit op, en daar heeft hij dan gelijk in. Je doet iets, of je doet het niet.

Waardeloos om bij 10 graden onder nul de hort op te moeten. Ik heb bij Atal vijf buisjes bloed laten afnemen voor de jaarlijkse controle, zoals Delprat en Poslavsky mij adviseren.⁶ Ik heb twee keer gecontroleerd of de buisjes echt nog niet eerder gebruikt waren.

Aart van der Want nuanceerde de inzichten van Toon Quarles door aan te vullen dat organisatieadviseurs ook een oordeel uitspreken over de kritiek die er wel degelijk van binnenuit bedrijven wordt geuit. Hij zei verder dat we dit jaar toch zullen moeten doorzetten om een stichting voor de uitgave van mijn *Memoires* van de grond te krijgen. Hoe is dit ooit te realiseren? David Owen en Cyrus Vance denken, dat ze voldoende van de Balkan en wat daar speelt op de hoogte zijn, om een zogenaamd vredesplan voor de verdeling van Joegoslavië op tafel te leggen.

George Bush en Boris Jeltsin hebben in Moskou afgesproken, althans op papier (START II), het aantal kernkoppen in de wereld drastisch terug te dringen.⁷

5 januari 1993

Peter belde om 01:00 uur. Er was iets wat hem emotioneel beroerde, maar ik was te slaperig om erop in te gaan. Hij bedankte ook

voor al mijn brieven en knipsels. Obie, de vriend van Bill Faure, is door AIDS nu blind geworden. Onvoorstelbaar, een boom van een gespierde Afrikaner bink. Ik kwam in Thermos trou-

6 Atal is een medisch diagnostisch centrum in Amsterdam.

7 NRC Handelsblad, 30 december 1992.

wens Ronald, de vriend van Ton Kors tegen, die ook een AIDS-patiënt is. Jonathan Ploegmakers was er ook en ziet er niet meer zo goed uit. Ook hij heeft AIDS.

Ik bracht op weg naar Erik Mennega in Utrecht eerst een bezoekje aan Lex en Jeanne Poslavsky in Den Dolder. Lex vroeg wat ik doe indien mijn artikel over de affaire Bentinck in *De Mediakrant* door een doodse stilte wordt gevolgd. Ik heb daar inderdaad geen antwoord op. Een methode zou zijn alles op alles te zetten om oud-generaal Hans Rademaker van de Koninklijke Marechaussee te dwingen zijn mond eindelijk open te doen. Lex, die het nog steeds uitstekend maakt, ziet Bill Clinton als een nieuwe Jimmy Carter, „hij ligt er over vier jaar weer uit.” George Bush was een groot man, een mening die ik allerminst deel. Ik vind hem een bedrieglijke *double dealer*. Bush is een oplichter in de klasse Nixon. Lex herhaalde wat hij al eens eerder zei, dat Claus een soort debiel was, misschien niet met zoveel woorden, maar daar kwam het wel op neer. Hier ben ik het evenmin mee eens. Claus is door Beatrix mentaal gecastreerd, met alle gevolgen van dien. Hij werd het slachtoffer van de Oranje-afwijking.

Erik was helaas niet thuis. Ik heb de vaas die ik voor hem had meegebracht aan de deur gehangen en ben weer naar huis gegaan.

HP/DeTijd heeft Paul de Leeuw met een dozijn spierballenjongens op de omslag. Wat kan de redactie hebben bewogen hun blad op deze wijze aan de man te brengen? Helpt zoiets de verkoopcijfers te verhogen? Als dat de reden is, dan laat het goed zien waarom we naar de knoppen gaan.

6 januari 1993

Regen, regen en nog eens regen.

Ik schreef Vermeer wanneer ik mijn dossiers kan komen ophalen.

De Mediakrant lag bij Bruna op Centraal Station in Utrecht. Maar niemand kent het blad en 7,50 gulden is te duur. Noch Geert Mak, noch Max Pam heeft erover geschreven, terwijl ze beiden weten dat er een belangrijk verhaal in staat.

Wim Wertheim stuurde me een interessante brief. Hij is van mening dat ik met *Vogelvrij* bereikte dat de serieuze pers het boekje vrij positief besprak. Maar nu zou ik bezig zijn met mijn artikel in *De Mediakrant* mijn journalistieke reputatie weer ernstig in gevaar te brengen. Wertheim zegt Klaas de Jonge uitstekend te kennen en zelfs met hem te hebben gecorrespondeerd toen hij gevangen zat in het ambassadegebouw in Pretoria.

Klaas was in de jaren zestig een van zijn beste studenten en men overwoog een professoraat voor hem. Wat ik opmerkelijk vind, is dat Wertheim mij erop wijst dat de bepaling dat iemand zijn Nederlanderschap verliest wanneer hij in vreemde overheidsdienst treedt, op 1 januari 1985, een halfjaar voor De Jonge werd gearresteerd, werd afgeschaft. Hij verwijt me dat ik noch op de ambassade in Pretoria, noch op Buitenlandse Zaken in Den Haag navraag heb gedaan inzake de affaire Klaas de Jonge en af ben gegaan op informaties van „een rechtse kolonel van de marechaussee”.⁸ Opmerkelijk dat Wim vergat dat ik Buitenlandse Zaken en alles en iedereen die daarmee verbonden is, zoals „professor” Klaas de Jonge, per definitie als onbetrouwbaar en dus niet als bonafide bronnen van informatie beschouw. Bovendien, als Klaas dan veilig was via de wet van 1985, waarom hebben Lubbers en Van den Broek in galop Beatrix een decreet laten tekenen dat hij Nederlander was? Om op zeker te spelen? Of wisten de heren, wat de Koninklijke Marechaussee wist, dat Klaas boter op het hoofd had en moest hij tegen iedere prijs beschermd worden om te voorkomen dat er een balletje zou gaan rollen wat niet meer te stoppen zou zijn? Ik houd het op mijn bronnen bij de Koninklijke Marechaussee. Eens zullen wellicht de stukken vrijkomen waarop een toekomstige onderzoeker mogelijk zal bewijzen, dat Wertheims analyse juist was en de mijne niet. Afwachten dus.

In Assen is PvdA Kamerlid Henk Knol op eenenzestigjarige leeftijd overleden, de man die een persoonlijk oorlogje tegen Bouterse voerde.

Naar aanleiding van het gesprek met Lex Poslavsky schreef ik Floor Kist dat ik me op andere stappen voorbereid inzake mijn proces tegen de Staat.⁹

Jan Mets belde dat het eerste deel van mijn Zuid-Afrikaboekje uitstekend was, maar dat deel 2 daarentegen een rommeltje was. Teveel intriges en troep, niet te volgen. Ik zal het opnieuw schrijven.

Frank Heckman kwam een visje eten. Zijn zoontje van vier jaar is zijn alles. De verhouding met Laurie is niet meer zo goed. Hij voelt zich eenzaam in de Verenigde Staten. Het kind houdt hem in Chicago. Ik dank de hemel van dergelijke spanningen en onzuivere toestanden bespaard te zijn gebleven. Zijn eenzaamheid daar, en vooral het gebrek aan warmte, lijkt me een ramp, omdat dit zaken zijn die bij een huwelijk horen. Je kunt beter helemaal alleen zijn, dan in een halfbakken situatie,

8 Zie bijlage 1.

9 Zie bijlage 2.

waarin je voortdurend aan een niet bereikt ideaal wordt herinnerd.

De eerste officiële daad van minister Kooijmans is veelbelovend. Minister Hirsch Ballin van Justitie zou een bezoek aan Israël gaan brengen, maar Kooijmans houdt hem thuis vanwege de 415 verhongerende en verkleumde Palestijnen op een door Israël bezette berg in Libanon. Jaap de Hoop Scheffer, een Van den Broek-mannetje, is van mening dat Hirsch Ballin wel zou moeten gaan.

Intussen hebben Amerika, Groot-Brittannië, Frankrijk en Rusland ingestemd met een ultimatum van Bush aan Irak om hun luchtafweerraketten in de noordelijke *no-fly* zone van Irak binnen twee dagen te verwijderen. Irak wordt het zelfs verboden de radarsystemen van afweerraketten aan te zetten. Vice-premier Tariq Azis heeft het ultimatum verworpen. Komt er opnieuw gedonder? Bush is er gek genoeg voor. Ook hebben Amerikaanse mariniers, ondersteund door tanks en gevechtshelikopters, een grootscheepse actie rond Mogadishu in Somalië ondernomen. Bill Clinton heeft intussen bij een toespraak voor cadetten van West Point gezegd dat Bush zich niet als een „global cop” moet gedragen.

Ik vroeg rechter Corton van de Raad van State andermaal per brief of hij me eindelijk wilde antwoorden

7 januari 1993

Eigen Haard heeft geschreven dat ik niet in Eduards studio kan blijven wonen. We zullen zien. Ik kan dit er niet ook nog bij hebben, dan zit ik weer zonder dak boven mijn hoofd.

Afslanken betekent minder voer kopen. Zo simpel is dat. Een beetje honger lijden als dat mogelijk is. Ik heb geen brood, vlees, vis of kip gekocht. Ik moet werken en mijn hoeveelheid voedsel reduceren.

Gisterenavond belde Jurgens. Hij zou tegen Verploeg zeggen dat de brief aan de Kamercommissie er snel uit moest. Ik faxte Verploeg en Vermeer, maar van beide heren bleef antwoord uit.

8 januari 1993

Ik heb carbonpapier gekocht om de 25 cent kopieerkosten uit te sparen en meteen Wim Wertheim geantwoord.¹⁰ Als ik terug ben uit Madrid zal ik hem opzoeken.

Ik werk aan het herschrijven van deel 2 van mijn Zuid-Afrika-boekje, wat inderdaad hard nodig was.

10 Zie bijlage 3.

Wim Hazeu had een lunch voorgesteld in het Americain. Die lunch bestond uit twee kopjes koffie. Hij herhaalde dat Robert Ammerlaan bij Bosch & Keuning directeur was geworden op voorwaarde, dat hij de Bernhard-biografie bij hen zou binnenbrengen. Ammerlaan wilde deze voorwaarde niet in het contract hebben. Het was een *gentleman's agreement*, ook omdat koningin Beatrix als hoofd van het Huis van Oranje, eerst haar toestemming moest verlenen. „Nu zegt Ammerlaan tegen iedereen dat er geen boek is, maar hij liegt,” aldus mijn uitgever, die eraan toevoegde dat hij zijn voormalige mede-directeur het liefste wilde wurgen vanwege al diens leugens. Hij stond niet afwijzend tegen een coproductie van mijn *Memoires*, ook niet wanneer Jan Mets de andere uitgever zou worden.

Ik belde Jan, die er wel oren naar had. Hij zei verder: „Het is absoluut idioot dat geen enkele journalist op je brief in het *Boekblad* heeft gereageerd.” Ik antwoordde: „Je weet toch hoe de rode knop werkt?” Overigens wist ik niet dat die brief was gepubliceerd, waarin ik duidelijk had gemaakt dat Ammerlaan wel degelijk een boek over Bernhard had geschreven.

Wat zal Lubbers opgelucht zijn dat hij Van den Broek kwijt is. Het gelazer in Brussel is al begonnen. Folkert Jensma bericht dat de eerste fricties al hebben plaats gehad.¹¹ Hans heeft zijn naaste collega Leon Brittan op enigszins hardhandige wijze duidelijk gemaakt dat hij volgende week een bezoekende Japanse delegatie zal ontvangen, want hij is de EEG-man voor buitenlandse betrekkingen. Brittan doet handel.

Ik maak me toch zorgen om de uitslag van het bloedonderzoek.

03:30 uur

Ik ben nog naar Argos gegaan waar ik voorzichtig was, zoals meestal. Tegen 03:00 uur liet een jongen zijn broek zakken in de verwachting dat ik hem zou neuken. Toen ik weigerde werd hij kwaad. Hij zei dat ik weg moest gaan, maar ik verroerde me natuurlijk niet. Voor ik het wist, vouwde hij mijn stijve penis dubbel, wat ontzettend pijnlijk was en ik worstelde om hem los te krijgen. Toen hij me duwde en opnieuw zei dat ik weg moest gaan, werd ik zo razend dat ik uithaalde met een serie klappen waarvan hij zo schrok dat hij verdween. Maar waar ik me bevond was het erg donker, en ik vreesde dat hij met een mes terug zou kunnen komen. Ik ben daarom toch maar vertrokken.

11 NRC Handelsblad, 8 januari 1993.

9 januari 1993

Denise de Hart belde om over mijn artikel in *De Mediakrant* te praten. „Jij zou een uitstekende spion zijn geweest,” zei ze. „Helemaal niet,” zei ik, „want wanneer zo’n organisatie me zou benaderen, zet ik het in de krant. Luns noemde mij niet voor niets een éénmotorige mug.” Zij had het artikel aan André Haakmat toegezonden.

Edwin van Rooijen kwam langs. Het blijkt dat Ton Neelissen, met wie ik vroeger bij de NTS voor *Panoramiek* werkte, nu docent aan de School voor de Journalistiek in Tilburg is. Merkwaaardig hoe ik Edwin op de persconferentie van Carel Enkeelaar zag en wist dat we vrienden zouden worden, en dat ik me in hem moest verdiepen. Vriendschap blijft zeldzaam.

10 januari 1993

Sonja Barend praat met 93-jarigen, dus mensen die zo oud zijn als deze eeuw. Twee dames en twee heren, waaronder Marinus van der Goes van Naters. Wat me opviel was hoe uitstekend, levendig, zelfs agressief deze oude mensen waren en hoe zinnig de dingen waren die zij beweerden. Het werd een uitstekend programma.

Maar *Vrij Nederland* laat natuurlijk drie 65-plussers uit de grachtengordelklik uitgebreid aan het woord.¹² Voor de verandering maar weer eens Hofland, Mulisch en Jan Blokker. Hofland wordt gevraagd hoe het met zijn vriendschappen gaat. „Nou, ik ben er wat kwijt geraakt, godzijdank.” Daar mag ik mijzelf dus bij rekenen. „Vriendschap, dat zijn bepaalde men-

12 *Vrij Nederland*, 9 januari 1993.